

Handläggare
Anna Rygård
Telefon: 08-508 319 73**Till**
Kulturnämnden
2018-09-25

Betänkandet Konstnär - oavsett villkor? (SOU 2018:23). Svar på remiss från Kulturdepartementet

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till Kulturdepartementet som svar på remissen för Stockholms stads räkning
2. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen för kännedom
3. Kulturnämnden förklarar beslutet omedelbart justerat

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegren
Biträdande kulturdirektör

Sammanfattning

Betänkandet *Konstnär - oavsett villkor?* (SOU 2018:23) är resultatet av den statliga konstnärsutredningen. Utredningen lägger fram trettio reformförslag till en samlad kostnad av 225 miljoner kronor årligen från 2020. Digitalisering, nya konstnärliga produktionshus för ungdomar, stärkt stöd till centrumbildningarna, en ny allians för upphovspersoner, en ny fond finansierad av konstförsäljning och ökade resurser till Kultursamverkansmodellen är de viktigaste ekonomiska delarna. Vidare föreslås många åtgärder för att stärka konstnärerna i samhället.

Kulturförvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag och bedömningar och har inga invändningar. Detta är några av synpunkterna i sammanfattning:

- Kulturförvaltningen är positiv till utredningens förslag om stöd till konstnärliga produktionshus för unga. Huvudmannskapet för dessa är viktigt och kulturförvaltningen framhåller att Stockholm har särskilt goda förutsättningar att medverka i insatsen.

- Kulturförvaltningen stöder tanken på en samlad strategi för digitalisering av den offentligt finansierade kulturen men är tveksam till om förslaget som det är utformat kommer att få tillräcklig nytta för konstnärerna.
- Kulturförvaltningen föreslår att regeringen preciserar det osäkra rättsläget när det gäller inköp av offentlig konst och tillämpningen av LOU.
- Kulturförvaltningen ser det som särskilt viktigt att inriktningen mot professionell konst och kultur blir tydlig i bidragsgivningen enl. förordningen om vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Det är även angeläget att Stockholm, som inte ingår i kultursamverkansmodellen, inte missgynnas när nya medel tillförs.
- Kulturförvaltningen anser att de föreslagna reformerna bör finansieras utan att decimera kulturbudgetens andra delar. Vidare är pris- och löneomräkningen viktig för att hålla jämna steg med kostnadsutvecklingen.
- Kommuner och lokala perspektiv är centralt för varje konstnär och detta hade förtjänat en tydligare belysning i utredningen. Detta gäller även den viktiga kopplingen mellan kommunala, regionala och statliga insatser.
- Fastighetsskatten är ett område som utredningen bortsett från och kulturförvaltningen anser att en genomlysning bör göras för att se om det är möjligt att låta fler kulturlokaler än idag vara undantagna från denna skatt.

Kulturförvaltningen ger i remissvaret en kort bakgrundsbild av Stockholms stads verksamheter och stöd inom kultur och konst.

Underlag för beslut

Betänkandet *Konstnär – oavsett villkor?* (SOU 2018:23) från Kulturdepartementet utsänt till remissinstanserna den 18 maj 2018. Remisstiden går ut den 31 augusti. Kulturnämnden, som svarar för Stockholms stad, har fått anstånd med svaret av kulturdepartementet till den 26 september.

UTLÅTANDE

Remissen

Betänkandet *Konstnär - oavsett villkor?* (SOU 2018:23) är resultatet av den Konstnärspolitiska utredningen, det överlämnades till regeringen den 28 mars 2018. I enlighet med sina direktiv har utredningen gjort en kartläggning av de statliga insatserna och villkoren för professionellt verkamma konstnärer. Utifrån denna

lämnar utredningen förslag till förändringar och utveckling av konstnärspolitiken.

Utredningen lägger fram trettio förslag till en samlad kostnad av 225 miljoner kronor årligen från 2020. 50 miljoner kronor föreslås i ett nytt stöd till konstnärliga produktionshus för unga i socioekonomiskt utsatta områden. Vidare föreslås 100 miljoner kronor för digitaliseringsfrågor, 25 miljoner kronor till centrum-bildningarna och en helt ny allians för upphovspersoner. Kultursamverkansmodellen föreslås få ett tillskott på 25 miljoner kronor och ett regelverk där regioner och landsting blir mer självständiga i fördelningen av statsbidraget.

Ärendets beredning

Kulturförvaltningen har fått i uppdrag av Stockholms stads stadsledningskontor att avge stadens remissvar på betänkandet *Konstnär – oavsett villkor?*. Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben i samarbete med berörda avdelningar inom kulturförvaltningen.

Utredningens bedömningar och förslag

Utredningen lägger, efter ingående kartläggningar och analyser, fram trettio förslag till en samlad kostnad av 225 miljoner kronor årligen från 2020. Nedan redovisas dessa kortfattat.

Konstnärspolitikens motiv och inriktning

Utredningen föreslår att följande motiv och inriktning ska gälla för konstnärspolitiken:

- Grunden för konstnärspolitiken är erkännandet av den betydelse konsten har för enskilda och för hela samhällets utveckling och vitalitet. Det motiverar att ansvar för konstnärernas villkor tas inom flera politikområden.
- Konstnärspolitiken ska bidra till att konstens frihet, egenvärde och kvalitet kan värnas. Politiken ska bedrivas enligt principen om armlängds avstånd.
- Konstnärspolitiken ska vara anpassad till aktuella behov och ge utrymme för nya konstnärliga uttryck.
- Konstnärernas kunskaper och erfarenheter ska tas tillvara bättre vid förändring, utveckling och förnyelse i samhället.
- Konstnärspolitiken ska medverka till att snedrekryteringen till konstnärliga högskoleutbildningar minskar.
- Konstnärspolitiken ska bidra till möjligheterna att verka professionellt i hela landet som konstnär.

Minskad snedrekrytering och mer fortbildning

Utredningen konstaterar att det behövs strategiska och långsiktiga åtgärder för att komma till rätta med snedrekryteringen till de konstnärliga högskolorna. Bland förslagen märks insatser för att högskolorna ska flytta delar av sin verksamhet till socioekonomiskt svaga bostadsområden, öka tillgängligheten genom distansundervisning, samt ett större utbud av fortbildning och fristående kurser. Utredningen lyfter också fram vikten av att satsa på kulturskolan, utan att precisera nya åtgärder.

Konstnärliga produktionshus för ungdomar

Utredningen föreslår ett nytt statsbidrag på 50 miljoner kronor för konstnärliga produktionshus för ungdomar, i första hand i kommunal del med socioekonomiska utmaningar. Syftet med produktionshusen är att sänka trösklarna till konstnärligt arbete för ungdomar, att ge fler röster plats inom det konstnärliga fältet och att minska snedrekryteringen till de konstnärliga högskolorna. Yrkesverksamma konstnärer bör knytas som mentorer till verksamheten och samverka med lokala aktörer bedöms som viktig.

Digitaliseringen kräver insatser för konstnärerna

Utredningen föreslår att regeringen tar fram en samlad strategi för digitaliseringen av den offentligt finansierade kulturen och att ett samordningssekretariat för detta ändamål inrättas vid Kulturrådet. Konstnärsnämnden ges i uppdrag att analysera konstnärernas förutsättningar att verka i det nya digitala landskapet och utveckla sin rådgivningsverksamhet avseende det digitala området. Tillväxtverket ges i uppdrag att främja konstnärernas utnyttjande av verkets tjänster som rör digitaliseringen samt att fortsätta utveckla analyser och strategier för att stärka de kulturella och kreativa näringarna. En ekonomisk ram på 100 miljoner kronor föreslås för genomförandet av den nationella strategin och för det digitaliseringsarbete som initieras av myndigheterna.

Kulturella och kreativa näringar ska stärkas

Utredningen föreslår att Tillväxtverket får i uppdrag att fortsätta utveckla analyser och strategier för att stärka kulturella och kreativa näringar i Sverige.

Stärkt arbetsmarknad genom residensprogram

Utredningen föreslår bland annat att konstnärliga residens inrättas på statliga arbetsplatser och att de internationella residensprogrammen inom Konstnärsnämnden utvecklas på ytterligare områden, bland annat inom biståndssamarbetet. För dessa program föreslår utredningen att Konstnärsnämnden tillförs

ytterligare 10 miljoner kronor. För att vara förmedlande länk mellan myndigheterna och konstnärerna föreslås att bolaget Tillt tillförs 5 miljoner kronor per år.

Satsningar på offentlig konst

När det offentliga bygger bör motsvarande en procent av byggkostnaderna avsättas för satsningar på offentlig konst. Enprocentregeln bör vara flexibel och kunna anpassas till de förutsättningar som råder i enskilda projekt. Utredningen föreslår vidare att det ska framgå av de statliga fastighetsbolagens ägardirektiv att de har ansvar för att avsätta motsvarande en procent av byggkostnaderna till konstnärlig gestaltning. För att Konstrådet ska kunna hävda enprocentnivån på konstnärliga satsningar i den offentliga miljön föreslår utredningen att 10 miljoner kronor omfördelas inom Konstrådets anslag för ändamålet 2019 och 2020.

Ny allians för upphovsmän och satsningar på centrubildningar

Utredningen föreslår en försöksverksamhet utformad av Kulturrådet med en allians för upphovsmän efter den modell som finns på teater-, dans- och musikområdena för utövare. Ett statsbidrag på 15 miljoner kronor per år föreslås för 2020–2022. De konstnärliga centrubildningarnas arbete bör förstärkas och det statliga anslaget föreslås öka med 10 miljoner kronor från 2020.

Tillitsbaserad kultursamverkansmodell

Utredningen anser att kultursamverkansmodellen har lett till en positiv utveckling av regionernas kulturverksamhet och föreslår att den styrande förordningen för modellen ska vara tillitsbaserad, mindre detaljreglerande och ge utrymme för nya konstnärliga uttryck. Resurserna till det professionella kulturlivet och konstnärerna i regionerna ska enligt utredningen förstärkas med 25 miljoner kronor från 2020. Stödet till organisationer som verkar på konstbildningsområdet föreslås öka med 5 miljoner kronor.

Ersättningar för konstnärligt arbete

De offentligrättsliga ersättningssystemen är viktiga för många konstnärer. Utredningen föreslår att visningsersättningen, inkl. den individuella visningsersättningen (IV), biblioteksersättningen och talboksersättningen, bör finnas kvar medan behovet av fonogramersättningen ska prövas i särskild ordning. Förutsättningarna för att biblioteksersättningen även ska kunna omfatta e-böcker ska utredas. Det befintliga anslaget för MU-avtalet ska förstärkas med 5 miljoner kronor från 2020.

Nya bidragssystem och en ny fond

Begreppet konstnär ska användas konsekvent i styrdokument och författningar och statsbidragen ska vara breda, genreövergripande och flexibla. Utredningen föreslår att en ny fond till förmån för bild- och formkonstnärer inrättas. Fonden ska finansieras med en konstavgift om högst 5 procent vid andrahandsförsäljning av den bildkonst som inte omfattas av följerätten och ska administreras av Konstnärsnämnden.

Ökad social trygghet för konstnärerna

Socialförsäkringssystemen är i många avseenden uppbyggda för fast anställda arbetstagare med regelbunden inkomst och missgynnar framför allt frilansande och egenföretagande konstnärer. Utredningen pekar bland annat på nödvändiga regelförändringar om hur sjukpenningsgrundande inkomst (SGI) tillämpas för enskilda näringsidkare, ekonomisk trygghet vid sjukdom för konstnärer som har stipendier samt hur perioden med långa stipendier kan vara överhoppningsbar för a-kassa.

Pensionsfrågan

Konstnärernas pensioner är överlag låga. En särskild utredning föreslås få i uppdrag att utreda hur en modell kan utformas som ger samma fördelar som de kollektivavtalade tjänstepensionerna för konstnärer som är verksamma som egenföretagare och/eller har anställningar utan tjänstepension. Konstnärsnämnden får i uppdrag att förbättra konstnärernas kunskap om pensionssystemet samt att också göra en utredning om konstnärers friskvård, arbetsskador och rehabilitering.

Statens styrning mer tillitsbaserad

Utredningen betonar att styrningen av den statliga konstnärspolitikerna ska vara på armlängds avstånd och mer tillitsbaserad. Det innebär t.ex. att detaljeringsgraden i regeringens styrning genom de årliga regleringsbrevens ska minska. Samverkan mellan de bidragsgivande statliga instanserna, som ibland överlappar varandra, ska förstärkas. Konstnärsnämndens uppdrag att bevaka och informera om konstnärernas ekonomiska villkor ska utvecklas.

Ökade resurser

Med utredningens förslag till utveckling av konstnärspolitikerna bör dess budgetram öka med 225 miljoner kronor från och med 2020. De ökade utgifterna finansieras genom omprioriteringar inom utgiftsområde 17. Konstnärspolitiskt relaterade anslag inom utgiftsområdet ska omfattas av statens pris- och löneomräkning.

Utredningens förslag till reformram framgår av nedanstående tabell.

Ändamål	Avsnitt	Kostnad
Digitalisering	9.4.2	100 000
Konstnärliga produktionshus	9.3.5	50 000
Konstnärer i regionerna	9.5.3	25 000
Konstnärliga residens (arbetsplatser)	9.4.5	5 000
Konstnärliga residens (internationellt)	9.4.5	10 000
Allians för upphovsmän	9.4.7	15 000
Centrumbildningar	9.4.7	10 000
Konstbildning	9.5.5	5 000
MU-avtalet	9.6.3	5 000
Summa		225 000

Tabell 1: Utredningens reformram från och med 2020, tusental kronor

Bakgrund

Konstnärer och kulturverksamheter i Stockholm

I detta avsnitt beskriver kulturförvaltningen Stockholms stads grundläggande förutsättningar samt olika delar av Stockholms stads kulturverksamhet. Här redovisas exempel på stödformer, verksamheter och andra insatser med relevans för utredningen.

Stockholms roll för svenska och internationella konstnärer

Stockholm är ett starkt fäste för en bred och omfattande konstnärlig verksamhet, både lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Många konstnärer i Sverige och utlandet, oavsett genre, verkar tidvis i Stockholm. Av Konstnärsnämndens rapport *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor* från 2016 framgår att så många som 46 procent av Sveriges konstnärer var folkbokförda i Stockholms stad 2014.

Som huvudstad blir Stockholm i sig ett naturligt kluster för konstnärligt skapande. Här finns ledande konstnärliga utbildningar, kulturinstitutioner, media, uppdragsgivare och kreativa företag. Här verkar samtidigt många fria grupper och enskilda konstnärer inom olika genrer, producenter och all annan professionell yrkeskompetens. Den konst som skapas i Stockholm når inte bara de egna invånarna och besökare. En stor del av de konstnärliga verk som skapas här och stöds av staden blir också en del av det regionala, nationella och internationella utbudet.

Nav för kulturella och kreativa näringar

Stockholms stad är också landets viktigaste nav för de kulturella och kreativa näringarna. Som en följd av det stora antalet konstnärer finns det en mängd företag inom de kulturella och kreativa näringarna. Genom stadens egna kartläggningar kan noteras att det år 2013 fanns cirka 40 000 arbetsställen inom kulturella och kreativa näringar i staden som tillsammans hade närmare 65 000 personer anställda. I hela Stockholms län fanns samtidigt cirka 84 000 personer anställda inom de kulturella och kreativa näringarna, Stockholms stad stod alltså för 84 procent av dessa.

I Stockholm är *Kultur, nöje och fritid* en av de branscher som växer starkast. Genom Stockholm Business Regions studier av Stockholm som arbetsmarknad (2017) framgår att antalet arbetsställen i dessa branscher ökade med 36 % från 2010 till 2016. Snittet för alla branscher visar en ökning med 27 % och som jämförelse kan nämnas att handel bara ökat med 5 % under den aktuella perioden.

Stockholms stads kulturorganisation

Stockholm har ett rikt konst- och kulturliv som byggs upp av flera aktörer; i första hand konstnärer, arrangörer och producenter men också staden själv som genom kulturförvaltningens olika stödsystem ger förutsättning för konsten och kulturen att nå ut brett och med hög kvalitet. Stockholms stad bidrar också genom egna kulturverksamheter, till exempel folkbiblioteken, evenemang, kulturskolan, flera museer och Kulturhuset Stadsteatern AB. Inom stadens organisation är även skolornas och förskolornas verksamheter, stadsdelsförvaltningarnas stöd och infrastruktur, tillståndsgivning inom t.ex. trafikkontoret och stadsplaneringen av stor betydelse för konstnärernas förutsättningar att vara verksamma.

Totalt uppgick stadens kulturkostnader 2017 till 1,3 miljarder kronor varav 896 miljoner för kulturförvaltningen. Beloppet motsvarar i storlek hela det statliga stödet till regional kultur i den så kallade kultursamverkansmodellen. Som en jämförelse kan också nämnas att stadens kulturkostnader har ökat med 46 % sedan 2004 då dessa kostnader uppgick till totalt 900 miljoner kronor, varav kulturförvaltningens budget uppgick till 670 miljoner kronor. Stora ökade resurser har lagts på kulturstödet som bidragit till såväl bredd och spets på utbud som stöd till nya kulturaktörer. El Sistema, nya och förbättrade samlingslokaler, kultur för barn och unga, Bibblix och e-lån, filmsatsningar och

festivaler samt ökade kostnader för offentlig konst och investeringar i lokaler och utrustning är några andra viktiga insatser. Kulturförvaltningen har närmare 1 000 personer anställda.

Stockholms kulturförvaltning arbetar på uppdrag av kultur-
nämnden och omfattar följande verksamheter/avdelningar:

- Kulturskolan Stockholm är med cirka 17 000 elevplatser (2017) och över 300 pedagoger Europas största kulturskola och verksamheten som bedrivs i hela staden har ett brett konstnärligt utbud. Pedagogerna har vanligtvis konstnärliga- och/eller konstpedagogiska utbildningar. Inom kulturskolan finns även El Sistema med cirka 2 000 barn och unga i Stockholms ytterstad.
- Stockholms stadsbibliotek är Sveriges största kommunala folkbibliotek med ett fyrtiotal stadsdelsbibliotek och specialenheter som Ljudbiblioteket, Inläsningstjänsten, Tidnings- och tidskriftsbiblioteket samt Internationella biblioteket. Under 2017 gjordes totalt drygt 10 miljoner besök (inkl. digitala besök) på stadsbiblioteken. De fysiska besöken var 4,7 miljoner. 2016 lanserades e-boksläsa- och boktipsrapporten Bibblix för målgruppen 6–12 år och under 2017 ökade utlåningen av e-medier för barn med cirka 75 procent jämfört med 2016.
- Liljevalchs konsthall visar konst och form i minst fyra stora utställningar om året med representation av både svenska och internationella konstnärer. 2017 hade Liljevalchs konsthall 100 297 besök.
- Stockholm konst arbetar med nya offentliga verk och med inköp av konst till bland annat arbetsplatser, förskolor, skolor och äldreboenden eller i stadsmiljön. Konstnärer engageras både som upphovspersoner och som projektledare. Stockholms konst har sett en särskilt stor ökning av sin verksamhet; år 2011 drevs cirka 15 konstprojekt och under 2017 var antalet konstprojekt ungefär 120.
- Stadsmuseet med Medeltidsmuseet och Stockholmia forskning och förlag utgör tillsammans en avdelning inom kulturförvaltningen. Stadsmuseiavdelningen ansvarar för förvaltning och användning av stadens offentliga konst. Drygt 5 500 konstnärer finns representerade i stadens offentliga konstsamlingar.
- Kulturstrategiska staben arbetar med fördelning av stöd till det fria kultur- och föreningslivet samt strategiska frågor för hela kulturförvaltningen. Det totala budgeterade stödet uppgår 2018 till 215 miljoner kronor. Barn och unga, stadsutveckling och kulturetableringar är några av

stabens nyckelområden.

- Evenemangsavdelningen arrangerar årligen stora evenemang som *Kulturfestivalen*, *Kulturnatten* och ungdomsfestivalen *We are Sthlm* som engagerar konstnärer inom alla genrer.

Kulturhuset Stadsteatern AB

Kulturhuset Stadsteatern är Sveriges största scenkonstinstitution mätt i besökare, produktioner och föreställningar. Institutionen har en bred verksamhet inom teater, dans, musik, litteratur, bild och form samt debatt som har stor betydelse för konstnärer inom alla genrer och även som plattform för det demokratiska samtalet. Kulturhuset Stadsteatern är en av Sveriges viktigaste arbetsgivare för konstnärliga utövare och upphovspersoner.

Stockholms Stadsteater AB ingår i koncernen Stockholms Stads-
hus AB som ägs av staden. År 2017 hade verksamheten totalt 725 000 besökare varav 220 000 till den avgiftsfria Parkteatern. Besökare till föreställningar och program med entré i verksamheten ökade till totalt 457 845. Lönekostnaderna uppgick 2017 till ca 280 miljoner kronor (inkl. sociala avgifter), antalet helårsverk till 420.

Kulturförvaltningens stöd till konstnärer och konstnärliga verksamheter

Stockholms stads ekonomiska stöd till det fria kulturlivet uppgår 2018 till drygt 215 miljoner kronor. Medlen fördelas huvudsakligen till tre stödkategorier:

- Enskilda konstnärer genom stipendier, priser och ateljéstöd.
- Verksamheter som bedriver konstnärlig produktion och/eller är arrangörer eller förmedlare av konstnärlig produktion.
- Lokalförvaltande organisationer som samlingslokaler och hemgårdar samt folkbildningen.

Största delen av det totala stödet, ca 70 procent, riktar sig till producerande och arrangerande verksamheter. Antalet unika organisationer som beviljas kulturstöd är cirka 300 per år och cirka 650 enskilda konstnärer beviljas ateljéstöd. Därutöver har 30 lokalförvaltande organisationer verksamhetsstöd och kan erbjuda lokaler för publika arrangemang men också produktionsplatser. Inom ramen för det samlade stödet till det fria kulturlivet avsätts också medel för inköp av kulturprogram till barn och unga i förskola och skola. Stödet till folkbildningsorganisationer, 22,1 miljoner kronor, har flera konstnärspolitiska dimensioner. Dels

genom att göra det möjligt för studieförbund att arvoda konstnärer som studieledare i cirkelverksamhet, dels genom att många av folkbildningens mer avancerade cirklar kan utgöra ett första steg mot en professionell verksamhet inom kulturområdet.

Den kommunala finansieringen till konstnärlig produktion sker ibland i flera led, från förstudier, projektering och etablering till produktion, visning, och arrangemang. Staden finns även med som inköpare i beställarledet och bidrar därmed till konstnärernas intäkter utöver det stöd eller arvode man får för sin produktion. Stockholms stad delar årligen ut konstnärspriser i form sju hederspriser om vardera 100 000 kronor samt 25 kulturstipendier om vardera 40 000 kronor.

<i>Stödform</i>	<i>2015</i>	<i>2018</i>
Stöd till det fria kulturlivet m.m.	113 448	133 134
Stipendier	700	1 000
Ateljéstöd	7 100	9 200
Samlingslokaler	30 755	40 898
Folkbildning	22 210	22 210
Kulanpremien (kultur i skolan)	6 750	8 450
Innovativ Kultur	3 500	
Lokalt kulturliv		1 000
Summa	184 463	215 892

Tabell 2: Fördelning av totalt budgeterat stöd till det fria kultur- och föreningslivet 2015-2017 i Stockholms stad, tusental kronor.

Konstnärliga kvaliteter inom kulturstödet

För att främja transparens och kvalitet i arbetet med kulturstöd har kulturförvaltningen utarbetat en beredningsmodell. Varje ansökan bedöms utifrån fem bedömningsgrunder, beslutade av Stockholms stads kulturnämnd. Kulturförvaltningens handläggare och elva externa referenspersoner bedömer hur väl den sökandes program eller verksamhet möter dessa bedömningsgrunder: konstnärliga kvaliteter, målgruppsarbete och publik räckvidd, delaktighet, jämställdhet och flerkulturellt perspektiv samt ekonomi och andra resurser.

Stockholms stads övriga insatser för konstnärer inom bild- och formområdet

Enprocentsregeln för offentlig konst

Stockholms stad har länge sett konstnärerna som en viktig del av kulturlivet men också som en strategisk tillgång i stadsutvecklingen, inte minst i den pågående snabba utbyggnadsfasen av

bostadsområden, kollektivtrafik och andra offentliga platser. Stockholm tillämpar den så kallade enprocentsregeln som säger att en procent ska avsättas till konstnärlig gestaltning i ny-, om- och tillbyggnadsprojekt i staden egen regi. Konsten är därmed ett framträdande inslag i stadens offentliga miljöer.

Ateljé- och studiestöd

Stockholms stads ateljé- och studiestöd är ett ekonomiskt stöd riktat till yrkesverksamma konstnärer. Stödet kan sökas för en treårsperiod och ansökningarna bedöms av en referensgrupp. För att kunna få del av stödet ska konstnären vara folkbokförd i Stockholm stad och hyra en ateljé/studio som är placerad i Stockholms kommun eller i Stockholms kranskommuner. Konstnären ska antingen ha examen från konsthögskola eller kunna påvisa omfattande yrkesmeriter från konstnärliga discipliner samt ha kvalificerad och dokumenterad yrkesverksamhet från de senaste fem åren.

Ateljékö till kommunala ateljéer

Stockholms stad äger omkring 300 ateljéer i kommunala ateljéhus. Dessa ateljéer förmedlas till godkända konstnärer via en ateljékö som administreras av kulturförvaltningen. Ateljéerna fördelas i turordning till konstnärer efter antal år i kön.

Ateljéstipendium

Stockholms ateljéstipendium delas ut vartannat år och kan sökas av bild- och formkonstnärer bosatta i Stockholm. Stipendiet är på 120 000 kronor per år, i två år och inkluderar en fri ateljé och möjligheter till en utställning. Stipendiet är ett samarbete mellan Sveriges bildkonstnärsfond, Kulturhuset Stadsteatern och Stockholms stads kulturförvaltning.

Stockholm skapar nya produktionsplatser

Stockholms stad arbetar sedan 2016 med en egen ateljéstrategi där syftet är att under perioden 2017-2020 ta fram fler platser för konstnärlig produktion, ateljéer och studior. I en huvudstad med så stark befolkningsökning och utveckling som Stockholm har är det angeläget att se till att platser för konstnärlig produktion tillkommer. Strukturer och plattformar för att dela resurser inom ateljéhus med modern utrustning är en del av detta.

Konstverket – nytt produktionshus

Kulturförvaltningen och fastighetskontoret har tillsammans drivande roller när det gäller produktionslokaler för konst. En särskilt viktig etablering är Konstverket i Farsta. Det är ett helt

nytt produktionshus där KKV Stockholm (Konstnärernas kollektivverkstad) och SITE (ett produktionshus och en konstnärlig plattform för den professionella samtida scenkonsten, med fokus på dans) har gått samman. Staden har tillsammans med flera andra parter stöttat den långsiktiga etableringen.

Stadsutveckling och kulturetableringar

Lokalfrågor och stadsbyggnadsfrågor är en växande del av kulturförvaltningens strategiska arbete och genom stadens nya översiktsplan har frågan om kulturetableringar gett kulturlivets aktörer tydligare utrymme i stadsutvecklingen. Kulturförvaltningens stadsutvecklingsstrategi driver det långsiktiga arbetet med att se till att konstnärer och kulturverksamheter ska få utrymme i den växande staden. För att främja etableringen av produktionsplatser och publika platser för konst och kultur i hela Stockholms stad finns sedan 2016 en stödjande funktion, en kulturlots, inom kulturförvaltningen. Uppdraget är att fungera som en länk mellan fastighetsägare och kulturaktörer samt att lotsa konstnärer, arrangörer och producenter samt institutioner till etableringar.

Synpunkter på utredningens förslag och bedömningar

Kulturförvaltningens utgångspunkter

Stockholms roll för konstnärerna och konstnärspolitikerna

Stockholms stad fungerar som en motor för konstnärlig utveckling i Sverige. Stockholm har en stor koncentration av konstnärer, utbildningar inom de flesta konstarter på alla nivåer och inte minst den största publiken och marknaden för konstnärer. Närmare hälften (46 %) av landets konstnärer är folkbokförda i Stockholm och ännu fler arbetar här. Konstnärskommitténs rapport "Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor" ger en tydlig bild av Stockholms särställning. Den klusterbildning som sker är viktig för konstens och konstnärernas utveckling och villkor i övriga landet.

Nya konstbegrepp och nya kulturstöd

Konsten genomgår sedan flera år snabba och stora förändringar i såväl produktions-, distributions- som konsumtionsleden. Konst- och kulturbegreppen breddas och nya former uppstår. Det får konsekvenser för hur konst produceras, vilka som producerar och vilka infrastrukturer som krävs. Stockholms stads stödformer har

utvecklats med dessa förändringar och inte minst genom förvaltningens väl etablerade arbete med referensgrupper där kompetens från olika konstformer är företrädd.

Konstens ekosystem, ett nytt landskap

Konstens ekosystem spänner över många verksamheter; utbildningar på olika nivåer, samband mellan utbildning och verksamheter med konstnärlig produktion eller som behöver konstnärlig kompetens för att stå starkare i samhället och på en marknad. Även det strategiska samspelet mellan stat, kommun, region (län) och det fria kulturlivet finns inom detta system. Konstnärer kan dela resurser, platser och kompetenser för att kunna möta ökade kostnader och få del av ny kompetens. Kulturförvaltningen ser utvecklingen av och tillväxten inom de kreativa näringarna som en positiv effekt av ett gynnsamt klimat för konst och kulturella näringar. Det är viktigt att slå fast att det är kärnan i det ekosystem som utgör kreativa näringar – konsten – som är en förutsättning för en vital utveckling av varje kreativ näring.

Samhällsförändringar ger konsten nya förutsättningar

En stad som växer med Stockholms takt ger flera nya förutsättningar. Utbyggnaden gynnar konstnärer som får uppdrag i de nya offentliga rum som tillskapas. Utrymmet för konstnärer och kulturverksamheter behöver utvecklas i samma takt. Samtidigt leder befolkningsökningen till ett större tryck på mark och fastigheter vilket höjer priset på lokaler över hela staden. Många samhällsförändringar blir särskilt påtagliga i stora kommuner. Det gäller t.ex. digitalisering, segregation, migration, trygghetsfrågor, stadsutveckling, globalisering av konst- och kulturproduktion samt förändrade konsumtionsmönster och betalningssystem. Alla dessa förändringar påverkar förutsättningarna att verka som konstnär eller kulturutövare. De erbjuder många möjligheter till nya arbetsområden för konstnärer samtidigt som de skapar utmaningar där det behövs nya gemensamma lösningar.

Digitalisering

Kulturförvaltningen ser digitalisering som en fråga om verksamhetsutveckling. Den kan leda till stora möjligheter för konstnärerna. I takt med den tilltagande automatiseringen i samhället kommer värdet av konsten att öka. Det gäller till exempel live-musiken, upplevelser inom scenkonsten, konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet och möten med olika konstarter inom den stora flora av kulturevenemang som landet erbjuder växer. Värdet av fysiska möten med konsten är uppenbart och detta behöver det fortsatta arbetet ta tillvara. Samtidigt innebär digitaliseringen nya möjligheter för konstnärerna att utvecklas, inte bara när det gäller

spridningen av verken utan i lika hög grad när det gäller förnyelsen av konstens uttryck och innehåll. Användningen av de digitala möjligheter som finns är resurskrävande och genom att det ofta handlar om nya lösningar eller metoder innebär den inte sällan ett visst risktagande, både för konstnärer och stödgivare.

Kulturförvaltningens synpunkter

Sammanfattande bedömning

Utredningen *Konstnär – oavsett villkor?* är enligt kulturförvaltningen en bred och välkommen inventering av de konstnärspolitiska stödformer och strukturer som många yrkesverksamma konstnärer har att förhålla sig inom. Inte minst den verklighet konstnärerna möter när samhällssystemen glappar eller upphör.

Som helhet innebär de förslag utredningen presenterar viktiga förstärkningar av konstnärernas förutsättningar att vara verk-samma. De konstnärliga utbildningarnas samband med arbetsmarknaden, de statliga stödets förmåga att nå professionellt verksamma konstnärer och den uppdaterade beskrivningen av konst och konstnärer är alla exempel på positiva delar som kan leda till att konsten får en större förankring i samhället. Kulturförvaltningen ställer sig därför bakom inriktningen i många av de förslag utredningen lägger fram och har inga invändningar. I några fall lämnas särskilda synpunkter i de följande avsnitten.

Det lokala perspektivet

Förvaltningen gör en generell iakttagelse att det kommunala perspektivet ofta saknas i utredningen. Det berör Stockholm i särskilt hög grad eftersom det här finns många potentiella samverkansområden och staden har inte sällan en nyckelroll. Stockholm välkomnar en dialog som kan resultera i ökad samverkan på det konstnärspolitiska området.

Fastighetsskatt och kulturlokaler

Ett område som utredningen inte alls tar upp är den statliga fastighetsskatten och det undantag som finns när det gäller skatteplikt för kulturbyggnader. Enligt nuvarande regler betalar alltså hyresgäster i byggnader som används för kulturändamål (teater, biograf, museum och liknande) ingen statlig fastighetsskatt. Kulturförvaltningen anser att det skulle vara en positiv förstärkning av kulturområdet om fler kulturlokaler kunde åtnjuta samma lättnad och föreslår att regeringen gör en genomlysning i syfte att kunna lägga ett sådant förslag. En reform av det slaget skulle ha små konsekvenser för statsbudgeten men avgörande

betydelse för ett stort antal lokaler med konstnärer och kulturaktörer över hela landet.

Budgetfrågor

Kulturförvaltningen anser att de föreslagna reformerna bör finansieras utan att decimera kulturbudgetens andra delar. Vidare är pris- och löneomräkningen viktig för att hålla jämna steg med kostnadsutvecklingen.

Kulturförvaltningens ställningstaganden

Kulturförvaltningen tillstyrker

Av de trettio förslag utredningen presenterar tillstyrker kulturförvaltningen de följande, utan att lämna vidare kommentarer:

- 9.2.1 Motiv och inriktning (s. 348)*
- 9.2.2 Konstnärsbegreppet (s. 351)*
- 9.5.5 Konstbildningens betydelse (s. 419)*
- 9.7.10 En ny fond för stöd till bild- och formkonstnärer (s. 438)*
- 9.10.1 Den statliga styrningen (s. 456)*
- 9.10.2 Organisationsstruktur (s. 459)*
- 9.10.3 Bedömningsgrupper (s. 460)*
- 9.10.4 Analys och information (s. 461)*
- 9.11.1 Konstnärspolitikens budgetram (s. 462)*
- 9.11.2 Pris- och löneomräkning (s. 464)*

Följande sju förslag tillstyrks, och kulturförvaltningen kommenterar förslagen i det följande avsnitten:

- 9.3.5 Konstnärliga produktionshus för ungdomar (s. 363)*
- 9.4.2 Digitaliseringens påverkan på konstnärernas yrkesutövande (s. 373)*
- 9.4.3 Uppdrag om kulturella och kreativa näringar (s. 379)*
- 9.4.6 Offentliga inköp av konst (s. 388)*
- 9.4.7 Konstens behov av mellanhänder (s. 393)*
- 9.5.3 Kultursamverkansmodellen (s. 410)*
- 9.5.4 Kulturarrangörer i hela landet (s. 418)*

Kulturförvaltningen har inga synpunkter

Följande förslag lämnas utan synpunkter från kulturförvaltningen:

- 9.4.5 Stärkt arbetsmarknad genom residensprogram (s. 383)*
- 9.6.3 MU-avtalet (s. 425)*
- 9.7.1 Konstnär som samlingsbegrepp (s. 430)*
- 9.7.2 Bredd, genreöverskridande och flexibilitet (s. 431)*
- 9.7.3 Konstnärlig kvalitet som tröskel (s. 432)*
- 9.7.4 Både fysiska och juridiska personer (s. 433)*
- 9.7.5 Tre typer av bidrag och stipendier (s. 435)*
- 9.7.6 Arbetsstipendier (s. 436)*

9.7.7 Projektbidrag (s. 436)

9.7.8 Långtidsstipendier (s. 437)

9.7.9 Redovisning av bidrag (s. 438)

9.8.3 Friskvård, arbetsskador och rehabilitering (s. 446)

9.9.1 Förbättrade pensioner för konstnärer (s. 448)

Kulturförvaltningen kommenterar två bedömningar

Kulturförvaltningen vill lämna kommentarer på två av utredningens bedömningar; 9.3.3 *Kulturskolans ansvar* (s.360) samt 9.4.8 *Administrativt myndighetsstöd för konstnärer* (s. 402).

Kulturförvaltningens synpunkter på sju av utredningens förslag

9.3.5 Konstnärliga produktionshus för ungdomar

Utredningen föreslår att ett nytt statsbidrag på 50 miljoner kronor införs för konstnärliga produktionshus för ungdomar.

Kulturförvaltningen tillstyrker utredningens förslag och ser det som mycket positivt. Genom kulturförvaltningens verksamheter och stadens hållbarhetskommision finns nu god kännedom om hur en etablering av konstnärliga produktionshus i landets mest konstnärsstäta kommun skulle kunna utformas. Frågan om huvudmannaskap är viktigt och kulturförvaltningen noterar att den frågan inte preciseras av utredaren.

Kulturförvaltningen anser att det principiellt sett är en fördel om lokala aktörer tar rollen som huvudman. Med utgångspunkt i lokala förhållanden i Stockholm skulle det kunna ske med stöd av stadens kulturlots och andra gemensamma resurser, t.ex. inom kulturskolan. Sambanden med lokaler och utrustning som finns i staden bör kunna bli en viktig tillgång. Stockholms stads Ateljéstrategi 2017-2020 genomförs nu. De nya ateljéhus som är resultatet av strategin drivs av konstnärer som går samman och i anslutning till dessa kan det finnas kapacitet för produktionshus för ungdomar. Möjligheter ligger dessutom exempelvis i utvecklingen inom Fokus Skärholmen och i Järva där det finns flera platser som kan vara lämpliga.

Skapande skola-bidraget nämns av utredningen i bakgrunden till förslaget. Kulturförvaltningen ser att Skapande skola har en viktig roll och insatserna skulle med fördel kunna utökas för att även omfatta gymnasieskolan. Det är den åldersgrupp som i klart lägst omfattning möter konst och kultur under skoltiden. På så sätt skulle kontaktytorna mellan gymnasieungdomar och yrkesverksamma konstnärer öka och arbetsmarknaden inom konst och

kultur skulle få tydligare konturer för denna viktiga målgrupp. En utvidgning av Skapande skola skulle också kunna fungera som en viktig länk för ungdomar till de nya produktionshusen. En annan effekt skulle kunna vara att minska snedrekryteringen till kulturskolan och till de konstnärliga högskolorna.

9.4.2 Digitaliseringens påverkan på konstnärernas yrkesutövande

Utredningen föreslår en ram på 100 miljoner kronor för en samlad strategi för digitaliseringen av den offentligt finansierade kulturen samt ger anslutande uppdrag till Konstnärsnämnden och Tillväxtverket. Ett samordningssekretariat upprättas vid Kulturrådet.

Kulturförvaltningen instämmer i utredningens bedömning att konstnärernas arbetsmarknad förändrats och står inför stora förändringar, inte minst genom den utveckling digitaliseringen innebär. Kulturförvaltningen anser att den strategi som tas fram behöver fokusera på vilka stöd och strukturer samhället kan skapa i syfte att främja den fria konsten och konstnärerna. Kulturförvaltningen är tveksam om förslaget som det är utformat kommer att få tillräcklig nytta för konstskaparna. Det finns en risk att det breda upplägget tar fokus från konstnärspolitiken och att digitalisering i alltför hög grad ses som tekniska frågor och ”digitisering” (konvertering från analog till digital).

Kulturförvaltningen vill framhålla följande synpunkter:

- Kommande uppdrag bör knytas tydligt till konstnärspolitiken, inte hela kulturområdet (det är en större fråga som behöver särskild behandling).
- De samordningsvinster som finns att göra när det gäller statliga, regionala och lokala insatser för en mer framsynt konstnärspolitik bör inkluderas i uppdragen.
- Plattformer för konstnärlig produktion och nätverk för innovationer och kunskapsutveckling behöver stärkas både genom att förenkla tillgången till konstens professionella rum och genom digitalisering.

9.4.3 Uppdrag om kulturella och kreativa näringar

Utredningen föreslår att Tillväxtverket får i uppdrag att fortsatt utveckla analyser och strategier för att stärka kulturella och kreativa näringar i Sverige.

Kulturförvaltningen ser arbetet med att stärka de kulturella och kreativa näringarna som en viktig del av konstnärspolitiken och det är positivt att området tas upp. Kulturförvaltningen anser att

kompetens inom konst och kultur är viktigt för att stärka området. Det skulle därför vara en fördel om Tillväxtverkets uppdrag även ges i samverkan med någon kulturmyndighet. Konst och kultur utgör kärnan i de kreativa näringarna och analys av områdets utveckling blir viktigt för att öka kunskapen om dessa näringar. Det tidigare uppdraget om enhetlig statistik när det gäller kulturella och kreativa näringar var en mycket positiv insats. Men dessvärre är resultatet av det arbetet inte användbart för kommunerna, eftersom all data har region som minsta nivå. Kulturförvaltningen föreslår därför att det fortsatta arbetet med den så kallade Kreametern inkluderar en utveckling där åtminstone de större kommunernas data blir tillgängligt per kommun.

9.4.6 Offentliga inköp av konst

Utredningen föreslår flera åtgärder för att hävda enprocentsnivån på konstnärliga satsningar i den offentliga miljön, bland annat omfördelas 10 miljoner inom Konstrådets anslag för ändamålet 2019 och 2020.

Kulturförvaltningen ser positivt på utredningens förslag att stärka förutsättningarna för att enprocentsregeln tillämpas i statens offentliga byggnader. Tillämpningen av LOU (Lagen om offentlig upphandling) är dock ett område som inte fungerar så väl när det gäller konst. Kulturförvaltningen anser därför att det vore förtjänstfullt om regeringen i den fortsatta beredningen av förslagen överväger att genomföra en särskild översyn i syfte att förtydliga det osäkra rättsläget. Det är möjligt att det vore bra med förändringar av regelverken när det gäller arbetet med offentliga inköp av konst.

Som en bakgrund i frågan vill kulturförvaltningen lyfta fram följande erfarenheter: Stockholms stad har tillämpat enprocentsregeln sedan den antogs i kommunfullmäktige 1963. Det har inneburit att ny konst kontinuerligt placerats i stadens offentliga miljöer och de samtida konstuttrycken har därmed tillfört stadens offentliga rum stora värden och konsten har nått en bred publik. LOU har som krav att offentliga upphandlingar ska ske genom öppna utlysningar. Lagen innehåller dock flera undantag från huvudregeln och ett av dessa undantag lyder: ”En upphandlande myndighet får använda ett förhandlat förfarande utan föregående annonsering om det som ska upphandlas kan tillhandahållas endast av en viss leverantör därför att syftet med upphandlingen är att skapa eller förvärva ett unikt konstverk eller en unik konstnärlig prestation.”

Kulturförvaltningen använder olika upphandlingsformer för konst, men tillämpar oftast undantaget i LOU för direktupphandlingar utan föregående annonsering, på samma sätt som Statens konstråd arbetar. Genom att tillämpa direktupphandling, men med en öppen och transparent process, kan förvaltningen genomföra det stora antal beställningar enligt enprocentsregeln som inkommer varje år. Kulturförvaltningens konstprojekt blir återkommande överklagade till förvaltningsdomstolen. Den har hittills i de flesta fallen fastställt att förvaltningen agerar i enlighet med LOU. Dessa processer upptar dock mycket tid och resurser som inte går till konst och konstnärer. Det är positivt att Upphandlingsmyndigheten finns för att ge råd och stöd, men det är inte tillräckligt.

9.4.7 Konstens behov av mellanhänder

Utredningen föreslår att ett statsbidrag om 15 miljoner kronor införs för en försöksverksamhet med en allians för konstnärliga upphovsmän under perioden 2020–2022. Det statliga anslaget till centrumbildningarna tillförs ytterligare 10 miljoner kronor 2020.

Kulturförvaltningen stöder utredningens förslag och vill göra följande tillägg. Bakom den konst vi möter i de offentliga rummen finns verkstäder och ateljéer där konstnärer förverkligar sina idéer. Utredningen lägger enligt kulturförvaltningens mening alltför liten vikt vid landets produktionsplatser för konst och hur de i en framtid behöver vara ännu mer välutrustade, gemensamt utnyttjade av många olika konstnärer och konstnärsdrivna med ekonomisk bärkraft. Konstnärernas kollektivverkstad (KKV) är bara ett exempel på en sådan viktig plats i Stockholm. På kollektivverkstäderna möts konstnärer i olika åldrar med olika nationaliteter, arbetandes i olika tekniker och konstnärliga traditioner, vilket gör att kunskapsutbyte kan ske. Kollektivverkstäderna är viktiga institutioner som är angelägna både för konstnärerna och i ett vidare perspektiv för samhället. Ansvaret för att utveckla dessa centrala konstnärliga produktionsplattformar är gemensamt; nationellt, regionalt och kommunalt.

9.5.3 Kultursamverkansmodellen

Utredningen föreslår att den styrande förordningen för regionernas kulturverksamhet ändras för att bli mindre detaljreglerande och ge utrymme för nya konstnärliga uttryck. Utredningen föreslår vidare att resurserna till det professionella kulturlivet och konstnärerna i regionerna förstärks med 25 miljoner kronor från

2020. Kulturförvaltningen ser det som särskilt viktigt att inriktningen mot professionell konst och kultur behålls när det gäller bidragsgivningen enl. förordningen om vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Stockholm ingår inte i kultursamverkansmodellen och utgår från att Stockholm inte missgynnas när nya medel tillförs.

9.5.4 Kulturarrangörer i hela landet

Utredningen föreslår att Kulturrådet ges i uppdrag att följa upp och redovisa arrangörsledets arbete och göra en fördjupad analys av de villkor som möter konstnärerna. Som en bakgrund anges att verksamheten hos de fasta institutioner och ideella föreningar som arrangerar kulturevenemang med konstnärliga framträdanden och utställningar har en stor betydelse för konstnärernas möjligheter att möta en publik och att försörja sig.

Kulturförvaltningen tillstyrker utredningens förslag. Arrangörsledet är i stark utveckling, där finns professionella konstnärer som själva arrangerar och ett brett spektrum av andra arrangörer som engagerar konstnärer men produceras av helt andra aktörer, t.ex. inom idrott, platsutveckling eller intresseorganisationer. De arrangörer som finns i Stockholm har ofta stöd av staden och är inte sällan verksamma i hela landet. Staden bidrar gärna med underlag så att uppföljningen och analyserna blir användbara för många parter.

Kulturförvaltningen om utredningens bedömningar

Kulturförvaltningen delar i allt väsentligt de sjutton bedömningar som utredningen gör. I två bedömningar vill kulturförvaltningen tillföra några kommentarer.

I avsnittet *9.3.3 Kulturskolans ansvar* (s.360) tar utredningen upp kulturskolans ansvar i systemet av utbildningar. Kulturförvaltningen anser att de senaste årens förstärkningar har varit positiva och i Stockholm har kurserna breddats både geografiskt och när det gäller innehåll. En effekt bör kunna bli att kulturskolan ger fler förutsättningar att gå vidare i utbildningar och professionell verksamhet inom konst och kultur.

Utredningen framhåller att de konstnärliga utbildningarna är av god kvalitet, men anger exempel på att musiker utbildade i Sverige har svårt att hävda sig i internationell konkurrens och att skälet till detta är kulturskolans lärarbrist. Enligt kulturförvaltningen är orsaken snarare sjunkande deltagande av elever i vissa ämnen och genrer.

En viktig utmaning för kulturskolan är att skapa ett utbud som ligger i linje med den konstnärliga utvecklingen. Här är Kulturskoleklivet viktigt för att öka bredden i de kompetenser som finns inom kulturskolan.

När det gäller utredningens bedömningar i avsnittet 9.4.8 *Administrativt myndighetsstöd för konstnärer* (s. 402) anser kulturförvaltningen att utredningens brist på perspektiv när det gäller lokala förutsättningar för konstnärerna blir särskilt påtagligt. Stockholm har för flera år sedan konstaterat att det ekonomiska stöd som går till konst och kultur behöver kompletteras av andra slags stöd. Detsamma borde gälla andra delar av systemet för att stödja konstnärliga verksamheter. I linje med stadens analys tillsattes 2016 en helt ny funktion, en kulturlots. Arbetet går ut på att guida, coacha och fungera som en länk mellan kulturaktörer och fastighetsägare i etableringsfrågor. Ekonomiska analyser, verksamhetsmässiga förutsättningar, lokalfrågor och platsbedömningar ingår i detta stöd. Staden har också genomfört en kompetensinsats under 2018 – Framtidens ateljéer – för att stärka konstnärernas förutsättningar att starta och driva hus för konstnärlig produktion; ateljéhus. Sådana, mer proaktiva, typer av stöd skulle med fördel kunna utvecklas inom såväl regionala som nationella strukturer. Kulturrådets arbete med att utveckla en gemensam portal för att erbjuda bättre service till bidragssökande är en välkommen insats och Stockholms stad medverkar gärna i dessa ambitioner.